

บัญชีทำไมต้องเดบิตและเครดิต

เรียบเรียงโดย ครูยอดคิด ภาชนะทิพย์
แผนกวิชาการบัญชี วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี

เมื่อเจ้าของธุรกิจต้องการเก็บข้อมูลทางธุรกิจตามระบบบัญชีคู่ หมายถึง การที่เจ้าของธุรกิจต้องการทำให้จำนวนเงินของข้อมูลที่เกิดจากรายการค้าได้รับการบันทึกข้อมูลที่เกิดขึ้นทางด้านซ้ายและขวาของงบดุลให้มีจำนวนที่เท่ากัน นั่นหมายถึงข้อมูลแต่ละข้อมูลที่เกิดจากรายการค้าก่อให้เกิดสมการงบดุลที่เท่ากัน

$$\text{สินทรัพย์} = \text{หนี้สิน} + \text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}$$

$$\text{เราแทนสัญลักษณ์} = \text{ด้วยตัวอักษร T}$$

ให้แทนด้านซ้ายของสมการ หรือ ตัว T ด้วยคำว่า เดบิต (Debit) และด้านขวาของสมการ หรือ ตัว T ด้วยคำว่า เครดิต (Credit) ผลลัพธ์ที่ได้คือรูปร่างของงบดุล ดังตัวอย่าง

งบดุล	
เดบิต	เครดิต
สินทรัพย์	หนี้สิน
	ส่วนของผู้ถือหุ้น

จากสมการงบดุลข้างต้น ไม่ได้หมายความว่า สินทรัพย์ต้องบันทึกทางด้านเดบิตเท่านั้น แต่หมายความว่าผลจากทุกเหตุการณ์รายการค้าที่มีผลกระทบต่อสินทรัพย์ หลังจากบันทึกยอดเพิ่มลดของสินทรัพย์เหล่านั้นแล้วยอดคงเหลือรวม ของสินทรัพย์จะอยู่ด้านเดบิต

ในการบันทึกรายการเกี่ยวกับสินทรัพย์ หากผลจากรายการค้านั้นทำให้สินทรัพย์เพิ่มจะบันทึกทางด้านเดบิต แต่หากรายการค้านั้น ทำให้สินทรัพย์ลดลงจะบันทึกทางด้านเครดิต แต่ก็มีสินทรัพย์บางรายการที่มียอดคงเหลือทางด้านเครดิต เช่น บัญชีค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ หรือ บัญชี

ปรับลดมูลค่า เช่น บัญชีค่าเสื่อมราคาสะสม ซึ่งบัญชีที่กล่าวมานี้เมื่อวิเคราะห์รายการค้าแล้วพบว่า ถ้าบัญชีค่าเพื่อหนี้สงสัยจะสูญ หรือบัญชีค่าเสื่อมราคาสะสม เพิ่มจะบันทึกรายการด้านเดบิต เมื่อมีเหตุการณ์ทำให้บัญชีเหล่านั้นเพิ่มจะบันทึกทางด้านเครดิต

ในรายการเกี่ยวกับหนี้สินและส่วนของเจ้าของ(ทุน) นั้นยอดรวมหรือยอดคงเหลือจะอยู่ทางด้านเครดิตเสมอ แต่ก็มีหนี้สินและส่วนของเจ้าของ(ทุน) บางรายการที่มียอดคงเหลือด้านเดบิตได้ เช่น บัญชีส่วนลดมูลค่าหุ้นกู้, บัญชีถอนใช้ส่วนตัว ฯลฯ บัญชีดังกล่าวข้างต้นเป็นบัญชีที่แสดงรายการหักของส่วนของเจ้าของ(ทุน) ในส่วนของการบันทึกบัญชี ที่เกี่ยวกับหนี้สินและทุน หากรายการค้าดังกล่าวมีผลทำให้หนี้สินเพิ่มขึ้นจะบันทึกหนี้สินที่เพิ่มนั้นทางด้านเครดิต แต่หากรายการค้านั้น ทำให้หนี้สินลดลง จะบันทึกรายการหนี้สินนั้น ๆ ทางด้านเดบิต เพื่อพิสูจน์ความจริงตามหลักการตามรายการข้างต้นสามารถพิสูจน์ได้จากรายการค้าต่อไปนี้

สมมติรายการค้าตามเหตุการณ์ต่อไปนี้

เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2552 เจ้าของกิจการนำเงินสดมาลงทุน 50,000 บาท มีผลกระทบต่อสินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของเจ้าของ ดังนี้

งบดุล

เดบิต	เครดิต
สินทรัพย์	หนี้สิน
เงินสด 50,000 +	
	ส่วนของเจ้าของ(ทุน)
	ทุน 50,000 +

เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2552 เจ้าของกิจการนำเงินสดฝากธนาคาร 10,000 บาท มีผลกระทบต่อสินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของเจ้าของ ดังนี้

งบดุล

เดบิต	เครดิต
สินทรัพย์	หนี้สิน
เงินสด	
เงินฝากธนาคาร	
ยอดยกมา 50,000	ยอดยกมา -
ผลวิเคราะห์ 10,000	ผลวิเคราะห์ 10,000 +
คงเหลือ 40,000	คงเหลือ 10,000
	ส่วนของเจ้าของ(ทุน)
	ทุน 50,000

เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2552 เจ้าของกิจการซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์(อุปกรณ์สำนักงาน)

80,000 บาท จ่ายเงินสดบางส่วน 20,000 บาท ที่เหลือค้างชำระ ผลกระทบต่อสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของผู้เจ้าของ ดังนี้

งบดุล

เดบิต		เครดิต	
	สินทรัพย์		หนี้สิน
	เงินสด		เจ้าหนี้การค้า
	เงินฝากธนาคาร		
ยอดยกมา	40,000	ยอดยกมา	10,000
ผลวิเคราะห์	<u>20,000</u> -	ผลวิเคราะห์
คงเหลือ	<u>20,000</u>	คงเหลือ	<u>10,000</u>
	อุปกรณ์สำนักงาน		ส่วนของผู้เจ้าของ(ทุน)
ยอดยกมา		ทุน 50,000
ผลวิเคราะห์	<u>80,000</u> +		สรุปรวมหนี้สินและส่วนของผู้เจ้าของ
คงเหลือ	<u>80,000</u>		เจ้าหนี้ 60,000
	สรุปรวมสินทรัพย์		ทุน <u>50,000</u>
	เงินสด 20,000		รวม <u>110,000</u>
	เงินฝากฯ 10,000		
	อุปกรณ์ <u>80,000</u>		
	รวม <u>110,000</u>		

จากรายการค้างชำระต้นพอสรุปได้ทุกเหตุการณ์ที่มีรายการค้ามี ผลกระทบต่อสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วน ของเจ้าของ ทำให้สมการบัญชีเปลี่ยนแปลงเสมอ บางเหตุการณ์อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสมการทางด้านซ้าย ของตัว T หรือ ด้านสินทรัพย์ ของงบดุล พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านขวา ของตัว T หรือ ด้านหนี้สินและส่วนของผู้เจ้าของ (ทุน) ของงบดุล หรือบางเหตุการณ์อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านซ้ายของตัว T หรือ ด้านสินทรัพย์ของงบดุลเพียงด้านเดียว คือ ทำให้สินทรัพย์บางรายการเพิ่มขณะเดียวกันเหตุการณ์นั้น ก็มีผลทำให้สินทรัพย์อี กรายการหนึ่งลดก็ได้ สุดท้ายผลลัพธ์ที่ได้ยอดคงเหลือในสมการบัญชีงบดุลต้องเท่ากันเสมอ